

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA UYGULANAN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSLERİNE İLİŞKİN AMAÇLARIN GERÇEKLEŞME DÜZEYLERİ İLE ÖNCELİKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Hakan SUNAY **

Nevin GÜNDÜZ **

Kerem TANILKAN **

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve etkinliklerine ilişkin amaçların gerçekleştirme düzeyini belirleyerek yine beden eğitiminin amaçlarından hareketle; öğrenci, beden eğitimi ve spor öğretmeni, eğitim yöneticisi ve öğrenci velisinden oluşan ilişki grupları açısından ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor derslerinin öncelikli amaçlarını tespit etmektir. Bu amaçla planlanan bu çalışmaya, Ankara ili merkezinde eğitim öğretim veren sekizi resmi, beşi özel toplam 13 ortaöğretim kurumundan tesadüfi örnekleme yoluyla lise 2 sınıflarında öğrenim gören 195 öğrenci ile 65 beden eğitimi ve spor öğretmeni, 55 eğitim yöneticisi (müdür, müdür yardımcısı) ve 105 öğrenci velisi olmak üzere toplam 420 kişi gönüllü olarak katılmışlardır. Araştırmaya katılan araştırma grubuna Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve etkinliklerinin 18 maddelik amaçlarını kapsayan likert tipi bir anket uygulanmıştır. Anket üç bölümden oluşmakta olup, güvenilirlik katsayısı = 0.86'dır. Değerler, SPSS istatistik paket programında sonuçlandırılmış ve yorumlanmıştır. Kişisel bilgilere ilişkin bulguların analizinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmış ve böylece grupların öncelik verdikleri amaçlar da belirlenmiştir. Görüşlere ilişkin farklılıkların önemli olup olmadıklarının belirlenmesinde Tek Yönlü Varyans Analizi tekniği, farkın önemli olduğu durumlarda da hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesinde ise Scheffe tekniği uygulanmıştır.

Sonuç olarak ise araştırmaya katılan farklı grupların, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor derslerinin bazı amaçlarına ilişkin görüşleri ve öncelikli sıralamaları arasında fark olduğu, öğrenci grubu için zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimi kapsayan amaçların ilk sıralarda yer aldığı, beden eğitimi ve spor öğretmenleri grubu için sosyal, zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimi kapsayan amaçların ilk sıralarda yer aldığı; öğrenci velileri grubu için zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi kapsayan amaçların ilk sıralarda yer aldığı, eğitim yöneticileri grubu için ise zihinsel, duygusal ve sosyal amaçların ilk sıralarda yer aldıkları belirlenmiştir. Bunlardan öğrenciler, eğitim yöneticileri ve öğrenci velileri zihinsel ve duygusal amaca (9. amaç) birinci öncelik sırasında yer verirken, beden eğitimi ve spor öğretmenleri sosyal amaca (14. amaç) ilk sırada yer vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Beden Eğitimi ve Spor Dersi, Amaçlar

* Çalışma, 21-23 Aralık 2001 tarihleri arasında Bursa'da düzenlenen II.Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumunda Bildiri olarak Sunulmuştur.

** Ankara Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

A RESEARCH ON THE PRIMERIES AND THE EXTENT OF THE FULLFILLMENT OFGOALS IN RELATION TO THE SECONDARY SCHOOL'S PHYSICAL EDUCATION AND SPORT LESSONS

SUMMARY

The purpose of this research is, establishing the level of fulfillment of the goals related to the activities and lectures of physical education and sports, to determine the primary goals of physical education and sports lesson in secondary school in relation to the groups including student, physical educator and sports instructor, sports manager and students family members.

To this research planned for this purpose, 13 schools and 8 of which were states, give of which private schools were include warranted .Total of 420 subjects who were high school students (195), physical educator and sport instructor(65), Sports managers(55)and family members of students(105)were the method of randomly applied to this study. The questionare was applied to obtain the data in three parts. A Likert type questionare prepared by Ministry of National Education consisting of 18 purposes of physical education and sports was applied to the subjects.

The internal consistency coefficient of overall questionare was obtained by the calculation of Crombach Alfa which indicates .86.

Obtained data in the SPSS statistical analyze were explained and interpreted by fequency distribution and percentage . In this way, groups primary goals are established. Differences between the data's were analyzed by One Way Analysis of Variance (ANOVA). Source of differences between values were determined by using Sheffe Teknique.

As a conclusion, opinions of the primeries of the different groups who were joined to this research, there were differences between the primeries in relation to some purposes of the secondary school's physical education and sports. Group of students pay more attention to purposes including; mental, emotional, physical development. Physical educator and sport instructor pay more attention to purposes including; social, mental, physical and emotional development. Student' family memberpay more attention to purposes including; emotional, mental and social development. Sports manager pay more attention to purposes including; mental, emotional and social development.

Among them while students, education managers and family members of students pay more attention to mental, mental and emotional purposes, physical educator and sport instructors pay more attention to social purposes.

Key Words: *Secondary School, Physical Education and Sport Lessons, Purposes*

GİRİŞ ve AMAÇ

Çağımızda devamlı olarak değişen ve gelişen teknoloji bireyler üzerinde etki oluşturmaya başlamıştır. Bu noktada eğitimin işlevi, toplum üzerindeki bu etkiye karşı nitelikli insan gücü yetiştirmektir. Bilindiği gibi, nitelikli insan gücü de fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak sağlıklı olmayı gerektirir. Bu da beden eğitimi ve sporun temelini oluşturan çok yönlü hareket çeşitlerini ve prensiplerini içeren beden eğitimi ve spor eğitimiyle kazanılır. Nitekim, beden eğitimi ve spor, insanlık tarihinin her döneminde görülen uygulamaları ile gelişmiş ve günümüzde her düzeyde eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görülen bilinçli ve planlı faaliyetlerdir^(1, 3, 13).

Beden eğitimi ve spor, insanların hareketlerinde yapısal, duygusal, sosyal denge ve uyumları sağlayan önemli bir etkinliktir. Gelişmenin iyi, güzel ve olumlu doğrultuda olmasını sağlar. Bu anlamda beden eğitimi ve spor diğer eğitim elemanlarıyla organize olarak yapısal, duygusal, sosyal ve istendik davranış özelliklerini kazandıran, geliştiren bir olgudur. Böylece beden eğitimi ve spor insanlarda ;

- 1- Bedensel ve psikolojik (ruhsal) sağlığı,
- 2- Kişisel yetenek ve farklılıkları, diğer insanların yetenek ve farklılıklarını kavramayı,
- 3- Kendine güven ve cesaret duymayı,
- 4- Yaş dönemlerinin korkularını, benlik doyumunu, kişilik gelişimi ortamını,
- 5- Başarıda, başarısızlıkta paylaşımı ve paylaşmanın önemini,
- 6- Kişisel ve takım, grup sorumluluğunu,
- 7- Otorite ve disiplin kavramını,
- 8- Çalışmanın ve çalışkan olmanın zevkini,
- 9- Yaratıcılık duygularını,
- 10- Sosyal, toplumsal organizasyonlara katılmanın, anlaşılabilir olgusunun değerini ortaya koyan bir olgudur⁽⁷⁾.

Ancak, beden eğitimi ve sporun genel amaçları çoğunlukla duyuşsal, bilişsel ve psikomotor olarak gruplandırılmış ve kategorize edilirken⁽¹³⁾, Tamer, beden eğitimi ve sporun amaçlarını organik gelişim, sinir kas gelişimi fiziksel gelişim ve duygusal gelişimi olarak belirtmiş⁽¹¹⁾, Sel, farklı bir gruplandırmaya tabi tutarak, görsel ve toplumsal amaçlar olarak sınıflandırmıştır⁽⁹⁾. Bağırğan ise, okullarda uygulanan beden eğitimi ve spor aktivitelerine ilişkili amaçları, çağdaş spordan beklentiler ışığında altı genel başlık altında toplamıştır. Bunlar; sağlık, verim, hareket, uyum, serbest zamanlar ve estetik, dans ve ritimdir. Ancak bu amaç dağılımının niteliksel olarak doğru bir biçimde saptanması için yaşlara göre gelişim amaçlarının dikkate alınması önerilmiştir⁽²⁾. Hasırcı ve Yıldırım orta öğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve aktivitelerinde ön görülen amaçlara yönelik bireylere kazandırılması gereken nitelikleri de şöyle belirlemişlerdir ;

- 1- Biyolojik (fiziksel) gelişime katkıda bulunmak,
- 2- Psikolojik gelişime katkıda bulunmak,
- 3- Sosyal gelişime katkıda bulunmak,
- 4- Yaratıcılık ve estetik duygusunu geliştirmek,
- 5- Sonraki yaşamında kullanılacak alışkanlıklar kazandırmaktır⁽⁵⁾.

Beden eğitimi ve spor için ortaya konan bu amaçların gerçekleşmesi, kuşkusuz ortaöğretim

gibi spora başlama ya da sporda gelişim yaşı hatta bazı spor dalları için performans yaşı olarak kabul edilebilecek bir çağda (14–18 yaş), daha da önem kazanmaktadır. Kaldı ki ; bu dönem sonunda üniversite eğitimine geçerek mesleki eğitim alacak bir gencin, gelişim özelliklerini sağlıklı bir biçimde kazanması, bu önemi daha da arttırmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve etkinliklerine ilişkin amaçların gerçekleşme düzeyini belirleyerek, yine beden eğitimi ve sporun amaçlarından hareketle, öğrenci, beden eğitimi ve spor öğretmeni, öğrenci velisi ve eğitim yöneticisinden oluşan ilişki grupları açısından okullarda uygulanan beden eğitimi ve spor derslerinin öncelikli amaçlarını tespit etmektir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın evreni Ankara ilinde lise 2 sınıflarında eğitim gören yaklaşık 441.360 öğrenci ile 622 beden eğitimi ve spor öğretmeni ve yaklaşık 490 eğitim yöneticisidir. (2000-2001 verilerine göre)⁽¹⁶⁾. Araştırmaya Ankara ili merkezinde eğitim öğretim veren 8'i resmi 5'i özel orta öğretim kurumundan tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenen lise 2 sınıflarında öğrenim gören 195 öğrenci ile 65 beden eğitimi ve spor öğretmeni, 55 eğitim yöneticisi (müdür, müdür yardımcısı) ve 105 öğrenci velisi gönüllü çalışma grubu olarak katılmıştır. Araştırmaya katılanlara Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan orta öğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor derslerinin 18 maddelik amaçlarını kapsayan likert tipi bir anket uygulanmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı $\alpha = .86$ 'dır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemeye, ikinci bölümü beden eğitimi ve spor derslerinin orta öğretim kurumlarında belirlenen amaçlarının gerçekleşme durumlarına ilişkin görüşlerini belirlemeye, üçüncü bölüm ise ilgili 18 amacın öncelik sıralarının belirlenmesine yöneliktir. Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan 18 amaç şunlardır;

- 1- Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme.
- 2- Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme
- 3- Sınır-kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme,
- 4- İyi duruş alışkanlığı edinebilme,
- 5- Beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme,
- 6- Ritm ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme,
- 7- Halk oyunlarıyla ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunları yapmaya istekli olabilme,
- 8- Milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama törenlere katılmaya istekli olabilme
- 9- Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olabilme,
- 10- Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi beceri tavır ve alışkanlıklar edinebilme,
- 11- Tabiatı sevmeye, temiz hava ve güneşten faydalanabilme,
- 12- İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme,

- 13- Görev ve sorumluluk alma liderlere uyma ve liderlik yapabilme,
- 14- Kendine güven duyma yerinde ve çabuk karar verebilme,
- 15- Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme,
- 16- Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edilebilme,
- 17- Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme,
- 18- Spor araç ve tesisleri bilgisi⁽⁷⁾.

Değerler, SPSS istatistik programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Kişisel bilgilere ilişkin bulguların analizinde frekans ve yüzde dağılımları, görüşlere ilişkin farklılıkların önemli olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi tekniği, farkın önemli olduğu durumlarda ise farkın nereden kaynaklandığını saptamak için scheffe testi tekniği uygulanmıştır. Ayrıca katılımcıların amaçlara yönelik öncelik sıralarının belirlenmesinde ise frekans dağılımları ve bunlara ilişkin yüzdeler değerlendirilerek yine grupların (öğrenci, beden eğitimi ve spor öğretmeni, eğitim yöneticisi, veli) belirledikleri öncelik sıraları arasında fark olup olmadığının belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi tekniği ve sheffe testi tekniği kullanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların Farklılıkları İle Görev Yaptıkları Kurumların Dağılımına İlişkin Bulgular :

Araştırmaya farklı gruplardan toplam 420 kişi gönüllü çalışma grubu olarak katılmıştır. Katılımcıların farklılıkları ile görev yaptıkları kurumlara ilişkin dağılım Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1 : Katılımcıların Farklılıkları İle Görev Yaptıkları Kurumların Dağılımına İlişkin Bilgiler

Katılımcılar	Resmi Kurum	Özel Kurum	TOPLAM	
			n	%
Öğrenci	105	90	195	46,4
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	39	26	65	15,5
Eğitim Yöneticisi	39	16	55	13,1
Öğrenci Velisi	58	47	105	25,0
TOPLAM	241 / (%57,4)	179 / (%42,6)	420	100,0

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya dört farklı gruptan toplam 420 kişi katılmışlardır. Bunlardan çoğunluğu öğrencidir (% 46,4). Öte yandan katılanların çoğunluğu (% 57,4) ise resmi kurumlarda çalışan ya da öğrenci olanlardır.

Araştırmaya katılan farklı grupların, orta öğretimde uygulanan beden eğitimi ve spor dersinin amaçlarına ilişkin görüşlerinin dağılımları Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2 : Araştırmaya Katılan Farklı Grupların Amaçlara İlişkin Görüşlerinin Genel Dağılımı

Amaçlar	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Amaçların Toplam Gerçekleşme Oranları
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
1. Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme	27	6,4	103	24,5	35	8,3	207	49,3	48	11,4	60,7
2. Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme	17	4,0	84	20,0	43	10,2	219	52,1	57	13,6	65,7
3. Sınıir-kas ve eklemler koordinasyonunu geliştirebilme	14	3,3	80	19,0	55	13,1	213	50,7	58	13,8	64,5
4. İyi duruş alışkanlığı edinebilme	26	6,2	130	31,0	40	9,5	153	36,4	71	16,9	53,3
5. Beden eğitimi ve sporda ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme	9	2,1	68	16,2	31	7,4	241	57,4	71	16,9	74,3
6. Ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabileme	42	10,0	132	31,4	39	9,3	172	41,0	35	8,3	49,3
7. Halk oyunları ile ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunları yapmaya istekli olabileme*	63	15,0	144	34,3	52	12,4	139	33,1	22	5,2	38,3
8. Millî bayramlar ve kuruluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama törenlere katılmaya istekli olabileme	29	6,9	49	11,7	43	10,2	201	47,9	98	23,3	71,2
9. Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirilmeye istekli olabileme	10	2,4	101	24,0	23	5,4	208	49,5	78	18,6	68,1
10. Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi beceri tavır ve alışkanlıklar edinebilme*	37	8,8	152	36,2	44	10,4	131	31,2	56	13,3	44,5
11. Tabiatı sevmeye, temiz hava ve güneşten faydalanabilme	18	4,3	34	8,1	31	7,4	228	54,3	109	26,0	80,0
12. İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme	9	2,1	80	19,0	28	6,7	236	56,2	67	16,0	72,2
13. Görev ve sorumluluk alma liderlerde uyuma ve liderlik yapabileme	16	3,8	77	18,3	37	8,8	223	53,1	67	16,0	69,1
14. Kendine güven duyma yerinde ve çabuk karar verebilme	8	1,9	68	16,2	44	10,5	217	51,7	83	19,8	71,5
15. Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabileme	15	3,6	55	13,1	26	6,2	228	54,3	96	22,9	77,2
16. Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme	18	4,3	130	31,0	65	15,5	174	41,4	33	7,9	49,3
17. Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme*	52	12,4	156	37,1	46	11,0	133	31,7	33	7,9	39,6
18. Spor araç ve tesisleri bilgisi	24	5,7	73	17,4	37	8,8	219	52,1	67	16,0	68,1

n = 420

(*) Gerçekleşme Oranları ; "Katılıyorum" ve "Tamamen Katılıyorum" görüşlerinin toplamından elde edilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan farklı grupların çoğunluğu, 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 18. amaçların gerçekleştiğini belirtirlerken, araştırmaya katılan farklı grupların yaklaşık yarısı (% 49,3) 7. amaç ile yine grupların yaklaşık yarısı (% 49,5) 17. amacın gerçekleşmediğini belirtmişlerdir. Gerçekleşme oranının en yüksek olduğu amaçlar ise, 1. sırada % 80,0'lik gerçekleşme oranı ile 11. amaç, 2. sırada % 77,2'lik gerçekleşme oranı ile 15. amaç, 3. sırada % 74,3'lük gerçekleşme oranı ile 5. amaç, 4. sırada % 72,2'lik gerçekleşme oranı ile 12. amaç ve 5. sırada % 71,5'lik gerçekleşme oranı ile 14. amaç şeklinde sıralanmışlardır (Tablo 2).

Orta öğretimde uygulanan beden eğitimi ve spor dersinin amaçlarına ilişkin farklı grupların (öğrenci, beden eğitimi ve spor öğretmeni, eğitim yöneticisi, öğrenci velisi) verdikleri cevaplarla ilgili Varyans Analizi sonuçları Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan farklı gruplarda, beden eğitimi ve spor derslerinin 1, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17 ve 18. amaçlarına ilişkin görüşleri arasında farkın önemli olduğu saptanmıştır. 1. Amaç için öğrencilerle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark beden eğitimi ve spor öğretmenleri lehinedir.

4. Amaç için, öğrencilerle beden eğitimi ve spor öğretmenleri, veliler ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark öğrencilerin lehinedir.

5. Amaç için, öğrencilerle beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olmadığı belirlenmiştir. Ancak, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile veliler arasındaki fark önemlidir. Fark beden eğitimi ve spor öğretmenleri lehinedir.

8. Amaç için, öğrencilerle beden eğitimi ve spor öğretmenleri, veliler ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır. Fark, beden eğitimi ve spor öğretmenleri, veliler ve eğitim yöneticileri lehinedir.

9. Amaç için, öğrencilerle, veliler ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu saptanmıştır. Fark, öğrenciler lehinedir. Ayrıca, yine 9. amaç için beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile, velilerin görüşleri arasındaki farkın da önemli olduğu belirlenmiştir. Fark beden eğitimi ve spor öğretmenleri lehinedir.

10. Amaç için, öğrencilerle, beden eğitimi ve spor öğretmenleri, veliler ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark, öğrenciler lehinedir.

11. Amaç için, öğrencilerle, beden eğitimi ve spor öğretmenleri, veliler ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark, beden eğitimi ve spor öğretmenleri, veliler ve eğitim yöneticileri lehinedir.

12. Amaç için, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile öğrenciler, veliler ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark, beden eğitimi ve spor öğretmenleri lehinedir.

Tablo 3 : Araştırmaya Katılan Farklı Grupların Amaçlara İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Amaçlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
1. Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme	Gruplar Arası	13.689	3	4.563	3.479	.016**
	Gruplar İçi	545.559	416	1.311		
	Toplam	559.248	419			
2. Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme	Gruplar Arası	3.546	3	1.152	.987	.399
	Gruplar İçi	485.485	416	1.167		
	Toplam	488.940	419			
3. Sınırlar ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme	Gruplar Arası	3.442	3	1.147	1.1035	.377
	Gruplar İçi	461.270	416	1.109		
	Toplam	464.712	419			
4. İyi duruş alışkanlığı edinebilme	Gruplar Arası	53.481	3	17.827	12.631	.000*
	Gruplar İçi	587.117	416	1.411		
	Toplam	640.598	419			
5. Beden eğitimi ve sporda ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme	Gruplar Arası	9.458	3	3.153	3.202	.023**
	Gruplar İçi	409.521	416	.584		
	Toplam	418.979	419			
6. Ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabileme	Gruplar Arası	4.693	3	2.564	1.074	.360
	Gruplar İçi	605.698	416	1.456		
	Toplam	610.390	419			
7. Halk oyunları ile ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunları yapmaya istekli olabilme	Gruplar Arası	6.096	3	2.032	1.412	.239
	Gruplar İçi	598.882	416	1.440		
	Toplam	604.979	419			
8. Millî bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama törenlere katılmaya istekli olabilme	Gruplar Arası	96.970	3	32.323	29.181	.000*
	Gruplar İçi	460.792	416	1.108		
	Toplam	557.762	419			
9. Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirilmeye istekli olabilme	Gruplar Arası	25.083	3	8.361	7.010	.000*
	Gruplar İçi	494.989	416	1.193		
	Toplam	520.072	419			

Anaçlar	Varsanın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
10. Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi beceri tavrı ve alışkanlıklar edinilebilme	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	47.936 606.374 654.310	3 415 418	15.979 1.461	10.936	.000*
11. Tabiatı sevmeye, temiz hava ve güneşten faydalanabilme	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	44.120 389.270 433.390	3 416 419	14.707 .936	35.717	.000*
12. İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinilebilme	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	20.906 422.941 443.848	3 416 419	6.696 1.017	6.854	.000*
13. Görev ve sorumluluk alma liderlere uyma ve liderlik yapabilme	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	27.816 457.745 485.562	3 416 419	9.272 1.100	8.427	.000*
14. Kendine güven duyma yerinde ve çabuk karar verebilme	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	8.999 427.142 436.140	3 416 419	3.000 1.027	2.921	.034**
15. Dostça oynama ve yarışma, kazanma takdir etme kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabile	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	6.349 453.448 459.798	3 416 419	2.116 1.090	1.942	.122
16. Demokratik hayatın gerektirdiği tavrı ve alışkanlıklar edinilebilme	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	6.857 488.104 494.962	3 416 419	2.286 1.173	1.948	.121
17. Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	36.303 583.838 620.140	3 416 419	12.101 1.403	8.622	.000*
18. Spor araç ve tesisleri bilgisi	Gruplar Arası Gruplar İçi Toplam	33.964 493.884 527.848	3 416 419	11.321 1.187	9.536	.000*

* p < 0.01 ** p < 0.05

13. Amaç için, öğrencilerle eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark öğrenciler lehinedir. Ayrıca yine 13. amaç için, beden eğitimi ve spor öğretmenleriyle, velilerin ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın da önemli olduğu belirlenmiştir. Fark beden eğitimi ve spor öğretmenleri lehinedir.

14. Amaç için, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile velilerin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark beden eğitimi ve spor öğretmenleri lehinedir.

17. Amaç için, öğrencilerle, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve velilerin görüşleri arasındaki farkın önemli olmadığı belirlenirken, eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Fark öğrenciler lehinedir.

18. Amaç için ise, öğrencilerle, veliler ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir. Farkın veliler ve eğitim yöneticileri lehine olduğu saptanmıştır.

Orta Öğretim Kurumlarında Uygulanan Beden Eğitimi ve Spor Derslerine İlişkin Amaçların Farklı Gruplara Göre Öncelik Sırasının Belirlenmesiyle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan farklı gruplara göre orta öğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor derslerinin öncelikli amaçlarına ilişkin bulgular Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan farklı grupların orta öğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor derslerine ilişkin amaçların öncelikleri arasında farklılıklar gözlenmektedir.

Bunlardan, öğrenciler, veliler ve eğitim yöneticilerinin öncelikli amaçları arasında 1. sırayı, "Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olma" amacı olan 9. amaç alırken, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öncelikli amaçları arasında 1. sırayı, "kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme" amacı olan 14. amaç almıştır. Öte yandan farklı grupların 2. ve 3. Öncelikli amaçları arasında da farklılıklar gözlenmektedir. Bunlardan öğrencilerin öncelikli amaçları arasında 2. sırayı "Sinir-kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme" amacı olan 3. amaç, 3. sırayı ise, "Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirme" amacı olan 2. amaç alırken, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öncelikli amaçları arasında 2. sırayı, 9. amaç, 3. sırayı da 3. amaç almaktadır. Öğrenci velilerinin öncelikli amaçları arasında 2. sırayı, "Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar elde edebilme" amacı olan 10. amaç alırken, 3. sırayı 14. amaç, eğitim yöneticilerinin öncelikli amaçları arasında 2. sırayı "Görev ve sorumluluk alma, liderlere uyma ve liderlik yapabilme" amacı olan 13. amaç, 3. sırayı ise 14. amaç almaktadır.

Genel olarak tüm farklı grupların öncelikli amaçları arasında 1. sırayı "Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olabilme" amacı olan 9. amaç yer alırken, 2. sırayı 14. amaç, 3. sırayı ise 3. amaç almaktadır. Yine tüm farklı grupların, öncelikli amaçları arasında son sırayı "Spor araç gereç bilgisi" amacı olan 18. amaç almaktadır.

Tablo 4 : Farklı Gruplara Göre Orta Öğretim Kurumlarında Uygulanan Beden Eğitimi ve Spor Derslerinin Öncelikli Amaçlarına İlişkin Bulgular

Amaçlar	Öğrenciler n=195		Bed. Eğt. Öğrt. n=65		Öğrenci Velisi n=105		Eğitim Yön. n=55		GENEL	
	X	Önc Sır	X	Önc Sır	X	Önc Sır	X	Önc Sır	X	Önc Sır
1. Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme	12.04	16	11.92	14	6.69	5	6.43	6	9.95	12
2. Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirme ve geliştirebilme	6.11	3	7.06	5	9.33	10	10.63	11	7.65	8
3. Sinir-kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme	5.97	2	4.95	3	8.40	8	8.40	9	6.74	3
4. İyi duruş alışkanlığı edinebilme	9.22	9	9.61	12	9.10	11	11.30	12	9.52	9
5. Beden eğitimi ve spora ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme	9.98	10	8.73	7	11.80	14	11.92	14	10.50	13
6. Ritm ve müzik eşliğinde hareketler yapabile	10.05	11	11.06	13	13.84	16	12.81	15	11.52	14
7. Halk oyunları ile ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunları yapmaya istekli olabile	11.29	14	15.75	17	15.71	17	16.21	17	13.73	17
8. Millî bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama törenlere katılmaya istekli olabile	10.61	13	8.76	9	11.21	12	5.87	4	9.85	11
9. Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak, boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olabile	5.75	1	4.35	2	3.58	1	4.16	1	4.78	1
10. Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi beceri tavır ve alışkanlıklar edinebilme	8.10	8	9.33	10	4.82	2	7.63	8	7.41	6
11. Tabiatı sevmeye, temiz hava ve güneşten faydalanabilme	11.55	15	14.30	16	13.70	15	15.20	16	12.99	16
12. İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme	7.94	7	8.75	8	6.04	4	6.12	5	7.35	5
13. Görev ve sorumluluk alma liderlere uyma ve liderlik yapabile	7.71	6	6.64	4	6.96	6	4.70	2	6.96	4
14. Kendine güven duyma yerinde ve çabuk karar verebilme	7.61	5	3.87	1	4.83	3	5.07	3	6.00	2
15. Dostça oynama ve yarışma, kazanana takdir etme kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabile	7.58	4	7.33	6	7.92	7	7.45	7	7.61	7
16. Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme	10.54	12	9.56	11	8.89	9	9.05	10	9.78	10
17. Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme	14.00	17	12.52	15	11.30	13	11.38	13	12.75	15
18. Spor araç ve tesisleri bilgisi	14.80	18	16.10	18	16.72	18	16.58	18	15.71	18

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya orta öğretim kurumlarında eğitim gören öğrenciler ile beden eğitimi ve spor öğretmenleri, öğrenci velileri ve eğitim yöneticilerinden oluşan birbiriyle ilişkili dört farklı grup katılmıştır.

Araştırmaya katılan farklı grupların, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve etkinliklerine ilişkin amaçların gerçekleşme düzeyine ilişkin görüşleri arasında farklılıklar, amaçların önceliklerini belirlemeye yönelik görüşleri arasında ise benzerlik olduğu belirlenmiştir.

Beden eğitimi ve spor ders ve etkinliklerine ilişkin amaçlar arasında 7, 10 ve 17. amaçların gerçekleşme oranının düşük, diğer amaçların gerçekleşme oranlarının ise, çoğunlukla yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunlardan; “Atatürk ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme” olan 1. amacın, katılımcıların çoğunluğu (% 60,7’si) gerçekleştiğini belirtmişlerdir (Tablo2). Ancak, grupların görüşleri arasında fark tespit edilmiştir. Eğitim yöneticileri, veliler ve beden eğitimi öğretmenleri 1. amacın gerçekleştiği görüşündedirler (Tablo3). Beden eğitimi ve spor dersi yoluyla duygusal nitelikleri geliştiren 1. amacın çoğunlukla eğitim yöneticileri, veliler ve beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarafından gerçekleştiğini belirtilmesi bu üç grubun 1. amaca olan duyarlılığından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim 1. amaç, öncelikli amaç sıralamasında ilk beş amaç arasında yer almaktadır (Tablo 4). Fiziksel nitelikleri geliştiren 2. ve 3. amaçlar katılımcıların çoğunluğu tarafından (% 65,7) ve (% 64,5) gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Grupların görüşleri arasında istatistiksel olarak fark yoktur ancak her iki amaç için öğrenci ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin olumlu görüşlerinin yüzdesi diğer gruplara göre göreceli olarak fazladır (Tablo 4). Öyle ki, bu amaçların arasından “Sinir-kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme” 3. amaç, öncelikli sıralamasında ilk üç amaç arasında yer alırken 2. amaç 9. sırada, yer almaktadır. 2. ve 3. amaçlar, Sunay ve Sunay (1996) ile Yıldırım ve Yetim (1996) in yaptıkları araştırmalarda da önemli amaçlar arasında yer almıştır^(10, 13). Ancak araştırmada elde edilen sonuç Sunay ve Sunay’ın orta öğrenim kurumunda öğrenim gören öğrenciler üzerinde yaptıkları, araştırmadan farklı bulunmuştur⁽¹⁰⁾. Bu sonuç, özellikle beden eğitimi ve spor ders uygulamaları noktasında sevindirici olup, programlardaki fiziksel gelişimi ön plana çıkaran yoğun uygulamalardan kaynaklanıyor olabilir. Katılımcıların 4 amaçla ilgili görüşleri, bu düşünceyi doğrular niteliktedir. Fiziksel nitelikleri ön plana çıkaran “İyi duruş alışkanlığı edinebilme” 4. amacını grupların yarısından çoğu (% 53,3) tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Tablo 2). Ancak grupların görüşleri arasında fark vardır. Öğrenciler bu amacın fazla gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Bu bulgu fiziksel nitelikleri ön plana çıkaran diğer amaçlara (2 ve 3) ilişkin görüşlerle aynı paraleldedir. Beden eğitimi ve spor ders ve etkinlikleriyle öğrencilerin “beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri tavır ve alışkanlıklar kazandırmayı” hedefleyen 5. amaç için grupların hemen hemen dörtte üçü (% 74,3) gerçekleştiğini belirtmiştir (Tablo 2). Ancak, 5. amaç grupların öncelik sıralamasında 13. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu amacın hiçbir grup tarafından öncelikli amaç olarak görülmemiş olması sonucu Yıldırım ve Yetim (1996) in yaptığı araştırma sonuçları ile aynı paraleldedir⁽¹³⁾.

“Ritm ve müzik eşliğinde hareketler yapabilmek” 6. amacın grupların hemen hemen yarısına yakını (%49,3) tarafından gerçekleştirildiği belirtilirken yine azımsanmayacak bir bölümü de (% 41, 4) gerçekleştirmediğini belirtmiştir (Tablo 2). Öte yandan 6. amaç grupların öncelikli amaçları arasında 11. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Oysa, Sunay ve Sunay (1996), yaptıkları benzer bir araştırmada lise öğrencilerinin % 78,8’inin beden eğitimi derslerinde uygulanacak müzikli cimmastik hareketleriyle estetik gelişmelerinin olumlu yönde şekillenebileceği beklentisinde oldukları ve bu beklentilerinin de gerçekleştirmediğini vurgulamışlardır⁽¹⁰⁾. Aynı beklentilerin ortaya konduğu bir başka araştırma bulgusu da, Yıldırım, Yetim ve Şenel’in yaptıkları benzer bir araştırmada ortaya konmuştur⁽¹⁴⁾. Bu olgu Willgoose’un (1984) 15 – 18 yaş grubu liseli kız öğrencilerin dış görünümüne kuvvetli bir ilgi duyma, denge ve zarafet gibi bedensel özelliklere sahip oldukları yönündeki tespitleriyle paralellik arz etmektedir⁽¹⁵⁾. Öte yandan, Rarich (1973) beden eğitimi dersinde uygulanacak müzikli cimmastik hareketleri sonunda öğrencilerin yeni hareket formları üretmesiyle, öğrencilerin bir fantezi dünyasında kısa süre yaşayabildikleri bir tür tedavi ortamı sağlayabileceğini belirtmişlerdir⁽⁹⁾. Ayrıca “Halk oyunları ile ilgili bilgi ve beceriler edinme ve bunları uygulamaya istekli olabilmek” 7. amacın, grupların çoğunluğu (% 49,3) gerçekleştirmediğini belirtmişlerdir (Tablo 2). Ancak, 7. amaç grupların öncelikli sıralamasında 17. Sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgu, araştırma yapılan orta öğretim kurumlarında halk oyunlarına ilişkin aktivitelerin az ya da hiç yapılmayışından kaynaklanıyor olabilir. Halk oyunlarının, beden eğitimi ve spor ders ve aktivitelerinde özel bir yeri vardır. Ancak, halk oyunları kuşkusuz her yöre için farklı figürleri içerebilmektedir. Bu durum, beden eğitimi ve spor derslerinde bu aktivitenin uygulanışını zorlaştırabilmektedir.

“Milli bayramlar ve kurtuluş günlerinin anlamını ve önemini kavrama, törenlere katılmaya istekli olabilmek” 8. amacın grupların çoğunluğunca (% 71,2) gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Tablo 2). Ancak 8. amaç grupların öncelikli amaç sıralamasında 11. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgu, Yıldırım ve Yetim’in (1996) yaptıkları araştırma bulgusuyla aynı paralelliktedir⁽¹³⁾. Amacın gerçekleştirildiği konusundaki görüşler, beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile veliler ve eğitim yöneticilerinde öğrencilere oranla daha fazladır. Oysa, Milli bayramlara ve kurtuluş günlerine katılmaya istekli olma, Atatürk sevgisi ile ulusca birlik ve beraberlik duygusunun oluşması açısından son derece önemlidir. Ancak araştırma kapsamına girmiş olan okulların Ankara merkezinde olmalarından ve milli bayramlar ile kurtuluş günlerine katılmıyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

“Beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak boş zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olma” 9. Amacı, grupların çoğunluğunca (% 68,1) gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Tablo 2). Ancak 9. amaç öğrenciler, veliler ve eğitim yöneticilerince 1., beden eğitimi ve spor öğretmenlerince ise 2. öncelik sırasında yer almaktadır. Bu bulgu Yıldırım ve Yetim (1996) yaptıkları araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Araştırmada da 9. amaç genel ortalamada 1. öncelik sıralamasında yer almaktadır⁽¹³⁾. Sunay ve Sunay’ın (1996) yaptıkları araştırmada da öğrencilerin 9. amaca yönelik beklentilerinin oldukça yüksek oluşu (%89,5) araştırma bulgusunu

desteklemektedir. Ancak Sunay ve Sunay'ın yaptıkları araştırmada öğrenciler 9. amaca yönelik beklentilerinin gerçekleşmediğini belirtmişlerdir⁽¹⁰⁾. Oysa, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve faaliyetleriyle öğrencilere kazandırılmak istenilen önemli davranış özelliği, öğrencilerin ortaöğretim sonrasında ve boş zamanlarındaki yaşantılarında düzenli spor yapma alışkanlığı kazanmaları olmaktadır^(10, 12) ayrıca bu görüş, Kenyon ve Mc Pherson (1973) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir⁽⁶⁾.

Beden eğitimi ve spor ders ve aktiviteleri yoluyla "Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme" 10. amacın grupların hemen hemen yarıya yakınına (% 45) gerçekleşmediği belirtilmiştir. Ancak, amacın gerçekleştiğini belirtenlerin oranı (% 44,5) azımsanamayacak bir düzeydedir (Tablo 2). Araştırmada 10. amaç grupların öncelik sıralamasında 6. sırada yer alırken aynı amaç, Yıldırım ve Yetim (1996) da yaptıkları araştırmada 9. sırada yer almaktadır⁽¹³⁾. Öğrenciler beden eğitimi ve spor ders ve etkinlikleri yoluyla sağlıklarının korunacağı beklentisindedirler. Bu bulgu Gökmen ve Schnilger (1983) tarafından yapılan benzer bir araştırma bulgusuyla aynı paralelliktedir⁽⁴⁾. Araştırmada 10. amaçla ilgili sonuç, Sunay ve Sunay (1996) ın yaptıkları araştırma bulgusuyla da aynı paralelliktedir⁽¹⁰⁾.

"Tabiatı sevmek, temiz hava ve güneşten faydalanabilme" 11. amacının grupların büyük bir çoğunluğu (% 80) tarafından gerçekleştiği belirtilmektedir (Tablo2). Öte yandan 11. amaç grupların öncelikli amaç sıralamasında 16. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgu Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptığı araştırma bulgularıyla aynı paralelliktedir⁽¹³⁾. Araştırma bulgusuna göre, beden eğitimi derslerinin uygulamaları doğrultusunda, öğrenciler tabiatı sevmekte olup temiz hava ve güneşten faydalanabilmektedirler. Bu bulgu, beden eğitimi ve spor dersleri ile etkinliklerinin çoğunlukla açık havada gerçekleşiyor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Beden eğitimi ve spor dersleriyle "işbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme" 12. amacın grupların çoğunluğu (%72,2) tarafından gerçekleştiği belirtilmektedir (Tablo 2). Bu bulgu, Sunay ve Sunay'ın (1996) yaptığı araştırma bulgusundan farklıdır. Araştırmada öğrenciler, beden eğitimi ve spor dersinde uygulanan çalışmalarla sınıf içi gerçekleştirebileceğini belirlemişlerdir. Ancak sporcuların % 44,6'sı, bu beklentinin hiç gerçekleşmediğini belirtmiştir⁽¹⁰⁾. Araştırmadan elde edilen bulgular ise bu anlamda olumlu bulunmaktadır. Öte yandan 12. amaç, grupların öncelikli sıralamasında 5. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgunun ise Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptığı araştırma bulgusuyla çeliştiği anlaşılmaktadır. Öyleki, benzer olarak yapılan araştırmada amaç, öncelikli sıralamasında 12. sırada yer almaktadır⁽¹³⁾. Ancak, beden eğitimi ve spor derslerinde gerçekleştirilen sportif aktivitelerle, grup halinde çalışma ve işbirliği içinde bulunma gibi faydalı çalışma alışkanlıklarının sağlanması noktasında araştırmadan elde edilen bulgular önemlidir.

Beden eğitimi ve spor dersleriyle "görev ve sorumluluk alma, liderine uyma ve liderlik yapabilme " 13. amacın grupların %69,1'i tarafından gerçekleştiği belirtilmektedir (Tablo 2). Öte yandan 13. amaç grupların öncelikli sıralamasında 4. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu

bulgu, Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptığı araştırma bulgusuyla aynı paraleldedir⁽¹³⁾. Buna göre, sosyal gelişimi ön planda tutan bir amaç olarak 13. amacın gruplar tarafından öncelikli sıraların başında yer alması, oldukça önemlidir.

"Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk kara verebilme" 14. amacın Grupların çoğunluğu (%71,5) tarafından gerçekleştirildiği belirtilmektedir (Tablo 2). Oysa, Sunay ve Sunay'ın 1996'de yaptıkları benzer çalışmada beden eğitimi dersiyile öğrencilerdeki kendine güven duyma amacının, öğrencilerin % 50,9'u tarafından hiç gerçekleştirmediği vurgulanmıştır⁽¹⁰⁾. Öğrencilerin görüşleri arasındaki bu farklılık, okullardaki uygulamalardan kaynaklanıyor olabilir. Öte yandan 14. amaç grupların öncelikli sıralamasında 2. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Yine bu bulgu Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptıkları araştırma bulgusu ile aynı paraleldedir⁽¹³⁾. Araştırmalar arasında geçen bu süreye karşın önemi daha artan amacın çoğunlukla beden eğitimi ve spor öğretmenleri tarafından önemsenmesi, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin uygulamaları ile okullarda uygulanan oyun sporları ağırlıklı müfredat programından kaynaklanıyor olabilir.

"Dostça oynama ve yarışma, kazananı takdir etme kaybetmeyi kabullenme, hile ve haksızlığın karşısında olabilme" 15. amacın grupların %77,2'si tarafından gerçekleştirildiği belirtilmektedir (Tablo 2). Öte yandan 15. amaç grupların öncelikli sıralamasında 7. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgu, Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptığı araştırma bulgusuyla farklıdır. Araştırmada amaç 2. öncelikli sırada yer almaktadır⁽¹³⁾. Bu durum yine orta öğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor dersi ve uygulamalarının bir sonucu olabilir. Ancak araştırmada amacın 7. sırada yer alması ise sosyal gelişimi ön planda tutan bu amacın ,giderek önemini kaybettiğini göstermektedir. Bu durum orta öğretim kurumlarındaki beden eğitimi ve spor dersi ve etkinliklerinde (milli bayramlara katılma vb.) farklı aktivitelere yer verildiğinden kaynaklanıyor olabilir.

"Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme" 16. amacın grupların yaklaşık yarısı (% 49,3) tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Tablo 2). Ancak grupların amacın gerçekleşmesine ilişkin görüşleri birbirinden farklıdır. Amacın gerçekleştirildiğini belirtenler açısından çoğunluğu beden eğitimi ve spor öğretmenleri teşkil etmektedir. Bu bulgu, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin derse ilişkin uygulama sonuçlarından kaynaklanıyor olabilir. Öyle ki ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve aktivitelerinde demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklara yönelik uygulamalar sıkça uygulanabilmektedir. Nitekim, beden eğitimi ve spor aktiviteleri, öğrencinin kazanmayı takdir etme, yenilgiyi kabullenme, kendini rahatça ifade edebilme ve düşüncelerinin uygulayabilme ve düşünce ve uygulamalara saygı duyma gibi davranışları gösterebildiğinden aynı zamanda demokratik hayatın gerektirdiği tutum ve alışkanlıklarda edinebilmektedirler. Bu bakımdan amacın, çoğu katılımcı tarafından gerçekleştirildiğinin belirtilmesi oldukça önemlidir. Ancak 16. amaç grupların öncelikli sıralamasında 10. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgu, Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptığı araştırma bulgusuyla hemen hemen aynı paralelde olup, 16. amaç 12. sırada yer almaktadır⁽¹³⁾.

"Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme" 17. amacın grupların çoğunluğu (%49,5) tarafından gerçekleştirmediği belirtilmiştir (Tablo 2). Spor tesisleri içerisinde yer alan tüm spor araç ve gereçleri aynı zamanda kamu kaynaklarını oluşturmaktadır ve belli bir ekonomik değeri bulunmaktadır. Spor tesis ve araç gereçlerini uygun ve yerinde kullanma, kaynakların uzun süreli kullanımını da beraberinde getirebilmektedir. Bu da spor tesisleri ile araç ve gereçlerden daha fazla insanın yararlanması anlamına gelebilmektedir. Bu noktada spor tesislerine yönelik kamu kaynaklarının çoğunlukla kullanılmamış olması olumsuz bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Öte yandan 17. amaç grupların öncelikli sıralamasında 15. sırada yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgu, Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptığı araştırma bulgusuyla hemen hemen aynı paralelde olup, 17. amaç ilgili araştırmada son sırada⁽¹⁸⁾ yer almaktadır⁽¹³⁾.

"Spor araç ve tesisleri bilgisi" 18. amacın grupların çoğunluğu tarafından gerçekleştirildiği (%68,1) belirtilmiştir (Tablo 2). Beden eğitimi ve spor dersi ve aktiviteleri spor tesislerinde spor araç ve gereçleriyle verimli bir şekilde yapılabilir. Bu noktada gruplar içinde öğrencilerin spor tesislerini tanımaları, bilmeleri ve uygun araç gereç konusunda bilgi sahibi olmaları spor aktivitelerini bilinçli ve bilerek olarak yapıyor olmaları açısından önemlidir. Ancak 18. amaç grupların öncelikli sıralamasında son sırada⁽¹⁸⁾ yer almaktadır (Tablo 4). Bu bulgu Yıldırım ve Yetim'in (1996) yaptığı araştırma bulgusuyla hemen hemen aynı paralelde olup 18. amaç ilgili araştırmada 15. sırada yer almaktadır⁽¹³⁾. Bu durumda benzer gruplarla farklı zamanlarda (1996 - 2001) beden eğitimi ve spor ders ve aktivitelerinde kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme amacının, günümüzde spor araç ve tesisleri bilgisine oranla daha önemli hale gelmektedir. Bu da, özellikle son yıllardaki ekonomik durumdan kaynaklanıyor olabilir.

Sonuç olarak, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve aktiviteleri ile öğrencilerin boş zamanlarının sportif aktivitelerle değerlendirme isteği ve beklentisi 1996'dan günümüze kadar değişmemiş ve grupların tümü tarafından 1. öncelik sırasında yer almıştır. Ayrıca, katılımcılara göre, bu amaç, kısmen de olsa (%68,1) gerçekleştirilmiş olsa da boş zamanların spor yoluyla anlamlı ve verimli bir şekilde değerlendirilmesi istek ve beklentileri, günümüzde halen değişmemiş hatta giderek artmıştır.

Ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve aktiviteleriyle öğrencilerde kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme ile görev ve sorumluluk alma, liderlere uyma ve liderlik yapabilme gibi psiko-sosyal niteliklerinde katılımcılara göre kısmen de olsa (%71,5) ve (%69,1) gerçekleştirilmişse de günümüzde halen öncelikleri değişmemiştir. Öte yandan, beden eğitimi ve spor ders ve aktiviteleriyle, "sinir-kas ve eklem koordinasyonu geliştirebilme" yani bu aktivitelerle fiziksel güzellik elde edebilme, güçlü bir kas yapısına sahip olabilme gibi amaçlarında kısmen de olsa (%65,7), (%64,5) ve (%53,3) gerçekleştirilmişse de günümüzde özellikle öğrenci ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerince halen öncelikleri değişmemiş, öncelikli amaçlar arasında yer almıştır.

Bu sonuçlar ışığında, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve aktivitelerine ilişkin amaçların 1990'lı yıllarda gerçekleştirilen uygulamalara oranla, gerçekleşme düzeylerinin arttığından söz edilebilir. Ancak, amaçların öncelik sıralamasında ise, grupların görüşleri arasında az da olsa bir farklılık görülmüşse de amaçların önceliklerine ilişkin genel istek ve beklentileri değişmemiştir.

Buna göre, araştırma sonuçlarına dayanarak şu öneriler geliştirilmiştir ;

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre, ortaöğretim kurumlarında uygulanan beden eğitimi ve spor ders ve aktivitelerine ilişkin amaçların çoğunluğunun kısmen gerçekleştiği belirtilirken, "Halk oyunlarına ilişkin bilgi edinebilme" amacı ile "Temel sağlık ve ilk yardım kurallarıyla ilgili bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar edinebilme" ve "Kamu kaynaklarını iyi kullanabilme ve koruyabilme" gibi amaçların gerçekleşme düzeyinin artırılmasına yönelik çalışma ve uygulamalara ağırlık verilmelidir. Buna göre, beden eğitimi ve spor ders ve aktiviteleriyle fiziksel gelişim amacının ön planda tutulduğu müfredat programları, bu doğrultuda geliştirilmeli ve özellikle temel sağlık ve ilk yardım uygulamalarına ilişkin bilgi ve beceriler, günlük hayatta kullanabilecekleri düzeyde geliştirilmelidir.

KAYNAKLAR

1. Alpman, C., (1972), Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi, Milli Eğitim Basımevi, s.1-10, İstanbul.
2. Bağırğan, T., (1992), Okul Sporü İçin Kuramsal Bir Çerçeve Yetişek (Müfredat) Tasarımı, I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, MEB Basımevi, s. 157, Ankara.
3. Erkan, N., (1992), Beden Eğitimi ve Spor Kültürünün Bilimsel Kapsamı, I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, MEB Basımevi, s. 55, Ankara.
4. Gökmen, H., Schnitger, W., (1983), Zorunlu Seçmeli Beden Eğitimi Dersleri ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Uygulanabilirliği, Alman Teknik İşbirliği Cemiyeti (GTZ), Türk Alman Projesi (33), Ankara.
5. Hasırcı, S., Yıldırım, M., (1992), Okullarda Spor Eğitimi Dersi ve Spor Öğretmeninin Nitelikleri, I. Eğitim Kurumlarında Spor Sempozyumu, MEB Basımevi, s. 480, Ankara.
6. Kenyon, G.S., Mc Pherson, (1973), Becoming Involved in Physical Activity and Sport : A Process of Socialization, Physical Activity Human Growth and Development G.I Ripick (Ed.), Academic Press, Newyork, London.
7. Milli Eğitim Bakanlığı, (2000), Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi, MEB Basımevi, s. 152-153, Ankara.
8. Rarick, G.L., (1973), (Ed.), Physical Activity : Human Growth and Development, Academic Press p. 285-287, Newyork, London.
9. Sel, R., (1993), Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi, MEB Yayınları, İstanbul.
10. Sunay, Y., Sunay, H., (1996), Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri ve Beklentilerin Gerçekleşme Düzeyi, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt I, sayı : 4, s. 35-53, Ankara.

11. Tamer, K., (1987), Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No : 200, Eskişehir.
12. Yalçınkaya, A., Saracaloğlu, A.S., Varol, S.R., (1993), Üniversite Öğrencilerinin Spora İlişkin Görüşleri ve Beklentileri, H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi, sayı:2, cilt:4, Ankara.
13. Yıldırım, İ., Yetim, A., (1996), Ortaöğretimde Beden eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt I, sayı:3, s.36-43, Ankara.
14. Yıldırım, İ., Yetim, A., Şenel, Ö., (1996), Farklı Cinsiyetlerdeki Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Cilt I, sayı : 1, s. 53-57, Ankara.
15. Willgoose, C.E., (1984), The Curriculum in Physical Education, Prentice-Hall, p. 256, NewJersey.
16. www.meb.gov.tr